

CAP. V.

DE AUTORIBUS, SUBSIDIIS, &
CAUTIONIBUS CIRCA HANC
DOCTRINAM.

§. I.

Quemadmodum ante H. GROTII & HOBESII tempora totum ius naturæ Scholasticorum nugis corruptum fuit, (x) ita non mirandum, si idem fatum hæc quoque disciplina habuit.

§. II.

rium referendi, ut malum ingens esset, si iis carere deberemus. Sic etiam ius naturæ omnino excolendum, adeo, ut pro præsentis rerum statu neglectus huius studii multa mala post se trahat, sicuti cultura eiusdem multum inferuit statui corrupto præsentis, ut omnia singulorum officia eo rectius exinde dirigi possint.

x) In crassissimo papatu, quo obnubilabatur Germania, cum Christianissimum reciperet, fere omnis eruditio monasteriis erat inclusa. Nam *seculares* qui vocabantur, magis armorum usum, quam studiorum sibi convenire ducebant. Legum doctrina non quidem incognita esse poterat, sed ita tamen tractabatur, ut magis incumberent *legi positivæ*, quam doctrinæ iuris naturalis. Introductis academiis, studium iuris Romani etiam in Germania florere cepit, sed limites foris sui non egrediebantur legistæ. Imo licet ante introductas academias ius Romanum paulatim inclarescere inciperet, ceu docet Dn. HERTIVS *de consult. LL. & iudic. spec. Rom. Germ. respubl.* §. 14. haud tamen constat, ad hoc ius *universale* fuisse provocatum, sed magis ubique leges Romanæ audiebantur. Philosophis res erat cum Aristotele, & iuris consultos curæ explicandarum legum Romanæ districtos tenebat;

§. II. Neque ICTI, (y) qui vltra Iustinia-
num

hinc Theologi partem *Theologiæ moralis* esse putabant doctrinam iuris naturæ, turpiter officia hominis, quæ talis & quæ Christiani confundentes. Atque se ad hanc doctrinam excolendam eo certius ius habere existimabant, quod a patribus, **BASILIO M. GREGORIO** Naziazeno, **CHRYSOSTOMO** aliisque plura capita iuris naturæ exculta esse viderent, quorum vt vestigia legerent, sedulam nauarunt operam, maxime cum ICTI ne hincere quidem auderent contra eorum sententias, quinque quibus alioquin facile nota hæreseos inuri potuisset. Neque turpe sibi ducebant, ex iuris naturæ quæstionibus articulos fideiformare, eosque aliis obtrudere. Cum itaque Patres Theologiam moralem cum iure semel confundissent, neque officia Christianorum & hominum distinxissent, quod nec **AMBROSIVS** in *libris tribus de officiis* præcauere potuit, mirandum non est, quod in tanta barbarie temporum, quibus scholastici Theologi dominatum obtinuerunt, confusio hæc quotidie creuerit, decisionesque ex canonibus, conciliis, sententiis Patrum, S. Scriptura aliisque petita fuerint, cuius rei documenta si quis legere gestiat, ipsos scholasticos adeat opus est. Sed & *moralem doctrinam strictè dictam* non omiserunt, imo, quod mireris, multa iuris Romani capita, vnice forum Romanum antiquum redolentia, sub specie *iuris naturæ* venditarunt, & sic miseri omnia confuderunt. Quamuis vero **LUTHERVS** tempore reformationis scholasticorum ineptias satis castigaret, tamen vel **PHILIPPI MELANCHTHONIS** nimius & cæcus amor in scholasticam doctrinam impediit, quo minus hæc doctrina expurgari potuerit, vt inde nomen *communis Germaniæ Præceptoris* absque suo merito obtinuerit.

y) Reseram huc iudicium **GROTII** haud vulgare de ICTIS. Diuisit eosdem in tres classes: in prima sunt ipsi

ipsi ICti R. & alii legum conditores, & his multum
 se deferre dicit: in *secunda* eos commentatores ponit,
 qui post IRNERIVM vixere, qui omnes controuer-
 sias illustres secundum barbariem temporum ex legibus
 Romanis definire voluere, vnde ab iis hæc disciplina
 plane neglecta. *Tertia* classis eos occupat, qui huma-
 niores literas cum studio iuris Rom. coniungere. Sed
 de his in *proleg. §. 55.* itidem asserit, quod in ius hoc
 commune aut nunquam, aut non nisi leuiter exten-
 dentur, & quod præterea scholasticam subtilitatem, in
 qua tunc omnis videbatur conclusa eruditio, cum le-
 gum & canonum cognitione coniunxerint, quem in
 finem potissimum duos in exemplum adducit Hispa-
 nos ICtos, COVARRVVIAM & VASQVIVM. Hic
 FERNANDVS VASQVIVS scripsit *controuerfias il-
 lustras*, qua in materia inprimis debuisset *ius publicum
 vniuersale* fundamenti loco ponere, qui tamen nugæ
 scholasticorum magis prætulisse videtur. Inde non mi-
 randum, BOECLERVM in *prefat. ad Seld. Ius N.
 & G.* iudicium sequens de Vasquio adduxisse: *Dis-
 fusam argumento, distinctam profectum gradibus, nec
 raro inuolutam autorum sententiis sapientiam, quam non
 sufficit fidentius aggredi, Fernandus forte Vasquius do-
 cumento esse queat. Qui cum tanto instructu apparatus-
 que hunc locum sibi excolendum sumpsisset, ut instar Bi-
 bliotheca nonnullis videretur prestare, factum tamen fa-
 cile opineris, ut negligentius pleraque cumulando, ordi-
 ni & discretioni inter disputandum parum seruando, pluri-
 ta aliorum non satis examinando, sua sepius asseuerando,
 quam probando, componendo denique, que constare sibi in-
 vicem non poterant, baud pauca de arduis intricanerit
 potius, quam expediuerit. Scripsit etiam FRANCIS-
 CVS HOTTOMANNVS controuerfias illustres, vbi
 defectum historiae in VASQVIO desideratum supple-
 vit. Ingrauescente Tyrannide Papæ iura imperantium
 ad se trahere cupientis, subortæ sunt variaz lites in-
 ter Casares & Papas, illis iura sua defendentibus, his
 impugnantibus. Singuli suas affectas habuere, ex qui-
 bus*

num sapere voluere, in controuersis illis-
tribus alia inceserunt via, sed hi quoque,
satente GROTTIO, Scholasticam subtilitatem
cum *legum & canonum* cogitatione coniungere.

§. III. Aduenere tandem tempora, qui-
bus solidiori studio hæc disciplina coli cœ-
pit

bus scripta varia, tempore præsertim LVDOVIC
Bauari, in lucem edita sunt. Sanior tamen philosophia
similiter in plerisque desideratur; vel enim canonibus
& legibus Romanis pugnant, quo nihil est absurdus,
vbi de potestate imperantium quæritur, vel ex Scri-
ptura S. sed obtorta & valde peruersa interpretatione,
vel denique scholastica philosophia, sua probant: sed
quantæ hic subtilitates interspectæ, vel ex RVDOL.
PRAELLEI *de potest. pontif. & imper.* scripto tom. 1.
GOLDASTI p. 40. inserto videre licet. Legatur præ-
terea ANTONII DE ROSELLIS *tr. de monarchia*
seu potestate Imp. & Papæ tempore Sigismundi editus,
& a GOLDAST. tom. 1. p. 252. relatus, vbi contra
papam disputans, quod imperator a papa non acceperit
potestatem, hoc potissimum virget, quod eam ha-
beat a populo Romano, qui hanc iurisdictionem trans-
tulit in principem per §. 6. I. de I. N. Gent. & civili.
Egregium certe argumentum! Postquam deinde tem-
pore reformationis ICTi *iuris publici* Imperii nostri stu-
dium excolere cogentur, & tamen deprehenderent,
non omnia ex legibus fundamentalibus & obseruantia
imperii decidi posse, imo & status rei Germanicæ non
ita omnibus constaret, multominus ius publicum vni-
uersale hæcenus ICTis curæ fuerat, non aliter fieri
poterat, quin loco huius *necessariæ discipline* ius Ro-
manum vbique allegarent, & in subsidium ad illud re-
currerent, quod nunc quidem, restituta hac discipli-
na, merito reprobamus.

*) Fuit

pit, GROTIUS & HOBBIUS (Z) VNO EODEMQUE tempore, quamuis diuerso studio huic doctrinæ, incumbentibus.

§. IV. HUGONIS GROTIUS institutum (a) potissimum hunc habuit scopum, vt ostenderet, ex quo fonte controuersia inter gentes, quæ commode ad tempus vel bel-
li

*) Fuit GROTIUS principale Institutum, vt Ius Nat. quatenus in controuersis illustribus vsum præberet, a Scholasticorum nugis liberaret, & eo, quo par est, modo traderet. THOMAS HOBBIUS in *præf. lib. de corpor.* de se ipso gloriatus est, quod restaurator huius discipline fuerit, his verbis: *Physica res nouitia est, sed philosophia ciuili multo adhuc magis, vt quæ antiquior non est libro, quem de ciue scripsi.*

a) Scripsit hunc tractatum de iure belli & pacis GROTIUS potissimum suafu NICOLAI CLAUDII FABRICII PEIRESCII, vt refert PETRUS GASSENDVS in *vita Peirescii lib. 4.* Instructus erat laudatus PEIRESCIVS omni disciplinarum genere, & quoniam tot defectus in iure naturæ animaduertebat, GROTIUS autem, qui tunc e patria exui in Galliam sese receperat, subactum tanta eruditione ingenium perspexerat, vt neminem ad excolendam hanc doctrinam ratus sit aptiorem, quam ipsum GROTIUM, ei mox autor suatorque fuit, vt pristino nitore eandem restitueret, quod & feliciter perfecit. Sed non potuit non hic labor irritare crabrones, præsertim apud eos, qui adhuc Scholasticæ doctrinæ innutriti erant, hinc tot censuras, quamvis sæpe ineptas, sustinere debuit. Inprimis vero offendit aulam Romani præsulis, adeo vt prælaudatus eius tractatus, ex sacra indicis congregatione Romæ anno 1627. in numerum vetitorum librorum relatus sit. Neque enim consultum vi-
deba-

li vel pacis referuntur, decidi possent, quamvis hinc inde multa inseruerit, quæ ad *ius publicum vniuersale* spectant. (b).

§. V. THOMAS HOBBS magis intentus fuit, vt *ius publicum vniuersale* enucleatius traderet, & iura imperantium excoleret; sed quamuis omnia methodo mathematici-

debatur aulæ Romanæ, si disciplina hæ pristinam reciperent integritatem, quia ita de *potestate Cleri* actum fuisse videbatur, qui se extulerat super omnem potestatem, & novam ac plane monstruosam rempublicam in singulis rebus publicis in ruditate seculi exstruxerat, vt non posset non e re aulæ Romanæ esse, libros optimos suppressere, & sedulo laicis inculcare, rationem humanam captiuam ducendam esse sub obedientia Ecclesiæ Romanæ. Non desuere tamen ex ipsis Pontificiis, qui hanc iniquam censuram Romanensium ægre ferrent, vti declaratum in *præfat. in BOECLERI animaduers. ad Grot.*

b) Inter primos numerandus est GROTIUS, qui *ius publicum vniuersale* excolendum suscepit, quia vbiuis fere doctrinas huc spectantes inseruit, præsertim *lib. 1. c. 3.* vbi naturam *summi imperii* explicat, & contra monarchomachos disputat, *c. 4.* vbi de *iure subditorum*, & eorum resistendi licentia, *l. 2. c. 5.* vbi de *iure in subditos*, *c. 6.* vbi de *alienationibus imperiorum* eorumque rebus, *c. 7.* vbi de *successionibus in regna*, *c. 10.* vbi de *modis, quibus imperium finitur*, *c. 14.* vbi de *imperantium promissis, contractibus & iuramentis*, *c. 20.* vbi de *pænis* agit, vt taceam loca alia, quæ hinc inde in aliis capitibus interparisit. Liber hic immortalis Gallice quoque extat interprete COVRTINO, sed niddiori stylo, sensuque magis apto in Gallicum sermonem translatus est nuper a BARBEYRA-

matica connectere allaborauerit, non raro tamen lapsus deprehenditur; (c) plures pro-

CIO, viro doctissimo, qui hac interpretatione insignem lucem ei attulit. Denique ante aliquot annos quoque in Germanicam versionem translatus est, cui illustris THOMASIVS eruditam præfationem præmisit.

- c) *Facies Angliæ turbulenta*, quæ tempore HOBBSII fuit, videtur ei ansam dedisse, vt *imperantium potestatem* nimis & ultra modum extolleret, & subditorum statum deprimeret. Postquam enim dissidia inter Regem Angliæ, & Parlamentum vtrumque Anglicum & Scoticum essent natæ anno 1640. quæ ex variis causis, partim occasione Puritanismi, partim ex contumacia CAROLI I. partim aliunde proficiscebantur, adeo, vt tandem flamma in bellum ciuile contra Regem erumperet, HOBBSIVS secessit Lutetiam Parisiorum, ibique tractatum de *ciue* edidit, & cum a partibus Regis staret, non potuit non in eo libello *potestatem imperantium* nimis extollere, vt: eo fortius suam doctrinam Anglicanis tumultibus opponeret. Reuera turbæ Anglicanæ representabant statum belli omnium contra omnes, & miseriam dilaceratæ reipublicæ plures deplorabant. Atque hæc misera facies rerum, quotidie menti eius obuia, adeo eam occupauit, vt crederet, & sibi plene persuaderet, *statum naturalem* fuisse ita turbulentum, & perpetuum bellum omnium contra omnes. Edidit deinceps anno 1651. librum, cui titulus *Leuiathan*, quo nomine *ciuitatem*, ceu *hominem artificialem*, cuius anima princeps sit, intelligit, & in illo de *potestate ciuitatis ecclesiastica & ciuili*, pro iure Regis & Episcoporum contra membra Parlamenti agit, quoniam Scoti imprimis Puritanisimum introducere volebant, rege contra nite, & Episcopos vbique defendente, Puritanosque eccle-

proinde, censuras expertus. (d) Interim eundem plura in hac doctrina solidius & eruditius excussisse, eruditi ex merito fatentur.

§ VI. In plurimis quoque HOBESIVM secutus est postea ADRIANVS HOVTVYN, ICTus Belga in *tr. de Politica contracta generali*, (e) quamvis hoc ipsum dissimulare voluisse videat-

ecclesiis efficiente. Ceterum Matheseos studio operam assiduum dederat, adeo vt etiam principem de Wallis in Galliam secedentem in hoc studio institueret, atque hinc non mirandum, quod *tr. de ciue* omnia methodo mathematica connestere tentauerit, quamvis statim in prima connexione ingentem hiatum commisisse videatur. Piores eius errores collegit HOVTVYN in *polit. gener. in fin.*

d) Naetus est plures aduersarios, quos refert Dn. LVDOVICI in *hisor. iuris N.* §. 37. & Autor, qui anno 1681. *vitam eius* edidit. Asseclas paucos habuit, præter LAMBERTVM VELTHYSEN in *tr. de princip. iusti & decori*, & IO. CHRISTOPH. BECMANNVM. Alii tamen, VI PVFEND., & recentiores iuris nature Doctores multum ex eo hauserunt, suisque doctrinis intulerunt, reprobandis reiectis.

e) Prodiit hic liber Hægæ Comitum anno 1681. vbi Autor sub hoc nomine *ius publicum vniuersale* adumbravit. Acute & subtiliter omnia connectit, vt nisi nimis Monarchismo absoluto indulgisset, subditosque in classem brutorum coniecisset, vix aliquid desiderari potuisset. Multa ex HOBESII doctrina haurit, sed ne hoc fecisse videretur, collegit in calce *errores Hobbesianos*, quasi minime cum eo fecisset. Interim capitaliores hinc effugit, quin potius strenue secutus est, imo in nonnullis ipsum HOBESIVM adhuc

videatur. In principiis quodammodo diversis, in eo tamen fere cum eo conspirat, quod imperantium potestatem ubique & per omnia, etiam in *sacris*, faciat illimitatam, adeoque in multas reprobandas sententias incidat.

§. VII. Hoc idem thema plenius excussit VLRICVS HVBERVS in tr. de iure ciuitatis, (f) qui in plurimis quoque se HOBBE-

SIO

adhuc superasse videtur. Magis sobrie tamen in primis principiis, ubi fundamentalem propositionem iuris naturæ explicat, incescit; agnouit enim, legem naturæ fuisse ante ciuitates, eamque in *pace colenda* consistere, hanc autem propter hominum deprauatam naturam non potuisse in effectum commode deduci, nisi ciuitatibus introductis, cum pax tuta extra imperia haberi laud possit. Enim vero ubi ad potestatis ciuiliis indolem dilabitur, nullos eidem limites ex iure naturæ ponit, vel tales ponit, qui principem plane non adstringunt; dum ius interpretandi leges diuinas ex nat. iure principi adscribit, adeoque in effectu eosdem tollit. Præterea principem *papam absolutissimum* pronunciat, qui possit omnia decidere, articulos fidei per modum legis imperare, confunditque passim officia imperantis *qua talis*, & *qua doctoris*, dum, *quæ docenda & suadenda sunt*, ad imperantis *qua talis* officium pertinere contendit. Hinc iustas meruit censuras PVFENDORFFII in tr. de habitu relig. ad vitam ciuilem, ubi in calce autorem ex professo refutauit.

f) Prima editio admodum succincta, sed quæ anno 1694. publici iuris facta, varia incrementa accepit, ubi *scilicet*. V. lib. I. imprimis multa aliena immiscuit, v. c. de principio cognoscendi diuinitatem scripturæ sacræ, de testimonio obsignante fidem receptam, item quod ratio non

Boeberi Jus Publ. H fit

SIO opposuit; neque tamen se intra limites huius doctrinæ semper continuit, quin potius plura, quæ ad *ius priuatum* spectant, imo quæ a respectu *iuris* prorsus aliena sunt, intexuit, de cetero dignus, qui circa hoc studium commendetur.

§. VIII. Neque omittendus est B. Dn. de PVENDORFF, qui in *tr. de iure N. & G.* (g) hanc doctrinam libro septimo & octavo solide

fit principium cognoscendi diuinitatem scripturae sacrae, aliaque plura. Sed & quæ ad *ius priuatum* spectant, non omisit, adeo, vt hunc tractatum pro systemate *iuris* tam *publici* quam *priuati* vniuersalis haberi posse, quidam iudicent. Commentarium vberiore in eum scripsit Dn. NIC. CHRISTOPH. L. B. de LYNKER, sed qui integer hæctenus editus haud est. Ante aliquot annos illustris THOMASIVS prælaudatum tractatum de nouo edi curauit, & succinctis annotationibus præclare illustrauit.

g) Fata PVENDORFFII notissima sunt, & pleraque adducta a Dn. LVDOVIC. in *hisor. iur. nat.* HOBESIVM in plurimis fecutus, adeo, vt c. 1. lib. 7. ciuitatum genesin ex eo plenius explicauerit. Totam hanc ita instruit disciplinam, vt lib. 7. *naturam, indolem, affectiones* aliaque ad summum imperium spectantia enucleet, & lib. seq. ipsa iura examinet. Quantum hic Autor præstiterit, omnes in comperto habent, quia plerique PVENDORFFIVM hodie sequi non dubitant. Ante aliquot annos Dn. HERTIVS prædictum tractatum de nouo edidit & elegantissimis notis illustrauit atque auxit. Sed etiam hoc fere eodem tempore Dn. IOANNES BARBAYRAC illum gallico idiomate edidit, sub titulo: *le Droit de la nature & des gens, ou Systeme general de principes les plus importants*

lide explicuit, quamuis omnia capita huc spectantia haud plene pertexuerit, quod de aliis quoque monendum, qui vniuersam iuris naturæ disciplinam vno systemate complexi sunt.

§. IX. Insignem præterea industriam & curam circa hoc ius excolendum suscepit Dn. CHRISTIANVS THOMASIVS (h) & plu-

tans de la morale, de la jurisprudence, & de la Politique avec de notes du traducteur, ou il suplee, explique defend & critique les pensées de l'auteur, & une preface, qui sert d'introduction à tout l'ouvrage. Prædictus IOANNES BARBAYRAC elegantissimam præfationem operi præmisit, in qua imprimis de demonstratione inscientiis moralibus admittenda agit, & objectionibus quibusdam respondet. Addit deinde varias rationes, quibus factum est vt hæc disciplina parum antea exculta fuerit. Obseruat, Patres imprimis plane hanc doctrinam corrupisse, vel omnia confudisse, & tandem ipsos Theologos insequentibus temporibus eam dereliquisse. Ipsa versio gallica elegantissima est, & sensum PVEENDORFFIANVM clarissime & nitidissime exhibet. Sed etiam præterea versio germanica huius operis sub prelo esse dicitur.

b) Institutum illustri THOMASII ita a plerisque, qui solida vulgaribus præferunt, approbatum est, vt, quid in hac doctrina præstiterit mea quidem deductione haud indigeat. Explicuit primo hanc doctrinam in tractatu de *iurisprudentia diuina*, ubi imprimis auersariis PVEENDORFFII in *lib. 1.* satisfecit. Postea anno 1705. vltimam manum huic operi addidit, & *fundamenta iuris naturæ & gentium ex sensu communi deductionem* edidit, in quibus imprimis principia *iusti, honesti,*

plura a PVFENDORFFIO prætermiffa vel fuppleuit vel emendauit, & fic quoque, quæ ad ius publicum vniuerfale fpectant, magno iudicio priftino nitore reftituit.

§. X. Spem etiam fecit (i) Dn. IOAN. NIC. HERTIVS, fe editurum *fyntagma iuris publici vniuerfalis*. Pædian quandam ad hanc difciplinam iam præmiffit, contentam in *diff. de Iurispr. vniuerf. feft. 2.*

§. XI.

Et decori miro iudicii acumine fecernere allaborauit, & iuxta illa ipfa institutiones fuas iurisprudentiæ diuinæ emendauit. Qui enim hætenus ius naturæ tradidere, hos diuerfos refpectus non diftinxerant, & fic plura inemendata relicta erant, quæ huius fummi viri opera in melius reftituta funt, atque adeo emendationes eius infignem in hac doctrina de iure publico vniuerfali præftant vtilitatem. Si ipfe PVFENDORFFIVS huc refpexiffet, plura capita omittere potuiffet, quæ ad ius naturæ ftrictè dictum haud fpectant, vt quæ de officio erga Deum, erga fe ipfum, de officiis humanitatis &c. operofa induftria explicuit. Et hinc factum fuiffe reor, vt plerique principium fundamentale eius tolerare & concoquere haud potuerint, quod viderint, prædicta capita haud adeo commode fecundum doctrinam *socialitatis* explicari potuiffe, quas difficultates fuperare facili labore quiuiffet, fi quæ ad *iufi* doctrinam fpectant, ab eo, quo *honeftum* & *decorum* ducit, follicite diftinxiffet.

i) Spem huius operis fecit in præfat. ad elem. prudent. civil. vbi fimul oftendit, quantum interfit, hanc difciplinam a politica diftinguere. Pædia prædicta breui, & tummo digito tantum generalia huius difciplinæ demonftrat, fimul tamen vtiliffimas obferuationes exhi-

§. XI. Politicorum systemata plurima quoque, quæ ad hanc doctrinam spectant, quamvis alieno in loco, exhibent; sed vel inania sunt, vel illa, quæ iuris publici *particularis & vniuersalis* sunt, confundunt (k).

§. XII. Vtilissime porro huc conferri potest CASPARI ZIEGLERI tr. *de iurib. Maiest.* quamvis sæpe quoque ius Romanum vel alias leges publicas particulares adhiberit. (l)

§. XIII.

exhibet, atque subsidia supeditat, quibus quis tuto in hoc amplissimo campo optatos facere possit progressus.

k) De *Politicorum* confusa methodo iam supra actum. In hunc censum quoque BODINVS *de republ.* collocandus, qui itidem varias iuris quæstiones inseruit, in quo & alii certatim eum secuti leguntur, vid. HER- TIVM *in præf. ad elem. prudent. civ.* ARMISEI, BE- ROLDI, ALTHVSII, aliorumque tractatus, magis conclusiones, quam principia huius doctrinæ sistunt, vnde incertis sæpe vagantur rationibus, neque a particularibus huius vel illius reipubl. scitis abstinere. In eundem censum quoque refero *opus politicum* RVDOL- PHI GODOFREDI KNICHENII, qui itidem omnia, *quæ iuris sunt, & quæ ad prudentiam politicam spectant*, mira confusione miscuit, vt certa fundamen- ta huic doctrinæ ibidem haud reperias.

l) Si mansisset prælaudatus autor in principiis & con- clusionibus iuris naturalis, sane amplissime omnium iura maiestatica pertexuisset. Sed vbique fere animum ad *ius publicum particulare* intentum habuit. Exem- pli loco adduco *c. 2. l. 1.* vbi naturam criminis læsæ Maiestatis exhibet, quam tamen totam fere hausit ex doctrina iuris Romani similiter *cap. seq.* regalia magis

§. XIII. Ceterum plures non integrum systema iuris publici vniuersalis scripserunt, sed *themata particularia* (m) persecuti sunt, veluti de iure circa sacra &c. quæ itidem vtilissime adhibentur.

§. XIV. Ad subsidia merito referri debent *facta publica seu historie*, (n) quæ illustrent egregie regulas generales huius dici-

explicat secundum conceptum iuris feudalis, quam in se, & sic quoque in reliquis capitibus versatus est, ut adeo pro systemate *iuris publici vniuersalis* haberi nequeat, quod porius semper scita particularia a natura sedulo sint separanda, quin quod tantum circa iura imperantium occupatus fuerit, quibus tota hæc doctrina non absoluitur.

m) Huc spectant varia CONRINGII scripta v. c. de concedend. & reuocand. priuil. De Maiestatis ciuil. autoritate, & officio circa sacra. PVENDORFFII tract. de habitu relig. ad vitam ciuil. Dn. BVDDI diff. de concordia relig. cum statu ciuil. HVG. GROTIUS de imperio summarum potestatum circa sacra. GERARDI NOODT dissertatio de religione ab imperio iure gentium libera. Dn. BVDDIUS de testam. Regum, item de solemnibus princip. Dn. IO. PETER A LVDEWIG de auspicio regio & alii similes tractatus, quos omnes recensere infinitum foret.

n) In historiis ab omni auro amplissimus numerus *factorum* occurrit, quæ hanc disciplinam illustrare possunt. Non enim rectius doctrinæ insinuantur, quam per *exempla*. Quid autem iucundius est, quam exempla vera adducere - & secundum principia hæc de illis iudicare? Apprime LIVIUS lib. 1. præf. Hoc est illud præcipue in cognitione rerum salubre & frugiferum, omnis te exempli documenta in illustri posita monumento intueri, inde

disciplinæ, & iudicium acunt, quando illa ipsa secundum has regulas examinantur. (o)

§. XV. Imo cum ius publicum vniuersale circa actiones publicas versetur, in primis historiæ eum in finem euoluendæ sunt, vt de factis illis, iurene an iniuria peracta sint? iudicari possit. Quemadmodum itaque plures satis commode & ex vsu historias quoad vsus politicos tractant, ita non inuti-

inde tibi tuæque veip., quod imitere, capias, inde sædum inceptu, sædum exitu, quod vitet.

•) Hic cauendum, (1) ne ex factis publicis regulas struamus, quod cum non sollicitè præcaueret GROTIUS, sæpe lapsus deprehenditur. Nam quod in §. 40. proleg. asserat, quod, *vbi multi diuersis temporibus & locis idem pro certo affirmant, id ad causam vniuersalem referri debeat*, id vniuersale haud est. Nam α) sæpe opinio inueterata pessima est, quod de idololatria alisque næuis verum: β) plurima sæpe gentes ex Hebræorum doctrina in suos vsus transtulerunt, & alii ab aliis didicerunt; Ægyptii quidem ab Hebræis, ab illis Græci, & ab his Romani, inde sæpe tanta opinionum & sententiarum conformitas, quæ tamen non arguit causam vniuersalem. (2) Vt iudicia autorum facta enarrantium non promiscue arripiamus, quod ipsum innuit GROTIUS lib. 1. c. 3. §. 5. n. 6. asserens, non omnia esse probanda, quæ a quamvis præclaræ famæ Doctoribus dicuntur. Sæpe enim temporis, sæpe affectibus seruiunt, & aptant τῷ μετῶφ σάδην. Quare, pergit, *danda est opera, vt in his rebus defecato utamur iudicio, nec quæ excusari magis quam laudari possunt, temere in exemplum rapiamus, in quo perniciosè errari solet.* Conf. LIPSIUS lib. 1. c. 9. §. 12.

inutile esse poterit, historiam civilem quoad vsus huius iuris peruoluere & excutere. (p)

§. XVI. Præiuit in hoc instituto VLRI-CVS HVBERVS, qui eum in finem se *historiam civilem* tradidisse fatetur, vt illam ad ius publicum vniuersale attemperaret, & exempla curiosissima suppeditaret, quemadmodum etiam obseruationes (q) nonnullas in fine adiecit.

§. XVII.

p) Inculcat hoc HVBER. in *append. ad historiam civilem obs. 1.* vbi obseruationes ex iure publico vniuersali adiecit. Multi vsus politicos traxerunt ex Cornelio Tacito, vt FORSTNERVS & LELLIER Gallus &c sed quid impediret, quo minus vsus iuridici ex historiis enucleari possent? Vnus esse potest varius: (1) ut sic iudicium acuat, & principia iacta generalia applicare discamus: (2) ex factis ad similia progrediamur, quoniam vix hodie aliquid accidere solet, quod iam ante non obtinuit. Hinc DIODOR. SICVLVS in *præfat. historie sue* demonstrat, *rerum humanarum esse quendam circulum, in quo alii homines eosdem euentus per vices, vt in scena, ludunt.* (3) Vt ita ex perpetua historia statum rerumpubl. imperantium ingenia, mores, varia studia addiscamus. Supra enim iam dictum est, notitiam status reipubl. multum hic conferre, atque hinc demum acquiritur *erudita historiarum notitia.* In confesso itaque est, historicum absque principiiis *politiciis & moralibus* reuera parum proficere, cum non sufficiat facta enarrasse, sed etiam de illis iudicium ferri debeat.

q) Obseruationes admodum breues sunt, & tantum specimen aliquod præ se ferunt. Ceterum plura *iuris publici vniuersalis* capita ex historia illustrantur. Sic
osten-

§. XVII. Simile fere institutum fuit Dn. THOMASII, qui nuper admodum specimina (r) eiusmodi edidit, in quibus ostendit modum & viam, quomodo secundum principia iuris naturæ & gentium de factis publicis iudicari debeat.

§. XVIII. Non inepte præterea Dn. HERTIVS in *iurispr. vni.* S. 2. §. 13. ius diuinum ad subsidia refert, quod optima & reipubl. maxime consona inculcat principia, (s) quæ

ostendit, dogma Hobbesianum, *statum naturalem esse bellum continuum*, fidei historicæ non omni modo congruere, ad minimum non omne posse tempus pacis excludi, licet admodum breue & minus tutum sit. Nam gens genti diffidit, bellum infert, tamdiu pacifice, donec sibi vitale videatur. Sed & origo imperiorum, de qua mox, ex historia addiscenda, & varii rerumpubl. euentus vel casus eruditæ obseruationes suppeditant.

r) Titulus operis est: *Specimen iurisprudentiæ iudicialis ex iure naturæ & gentium exhibitum in exemplis, de variis gentium negotiis & controuersis*. In hoc tractatu decadem primam exhibuit controuersiarum illustrium, & plures alias decades in præfatione promisit. Præsertim legi merentur obseruationes, quas c. 7. de præfationibus suggerit, ex quibus apparebit, quantum vsum hæc doctrina quoque in illis habere possit.

s) Noui quidem, reipubl. iudaicam fuisse *Theocraticam*; ast quis affereret, omnia iura publica ibidem fuisse positina? quin plura occurrunt, quæ hanc disciplinam egregie illustrent, & sic merito eo magis in exemplum adducenda. Quæ vero ad statum Theocraticum intime spectant, ab illis hic abstinendum, ne particularia iura cum vniuersalibus confundamus. Inprimis

quæ illustrationem egregiam in hac doctrina præbere possunt.

§. XIX. Cauendum vero sedulo circa hanc disciplinam, (I) ne officia imperantium, *qua talium*, & quatenus sunt *Christiani*, confundamus. Quamuis enim hi duo respectus egregie concurrere possint, diuersus tamen semper & distinctus modus manet procedendi & iudicandi. (t)

§. XX.

hic peccari posse, quando de iure principis circa sacra disputatur, ostendit *PVENDORFF de habitu relig. ad vitam ciuil.* Quin sacrorum ratio ita intime statui Theocratico innixa erat, vt plura essent regibus iniuncta, quæ alias illis ordinarie competere non possunt. Sic etiam ostendunt S. litteræ qua ratione reipublicæ, quæ pleræque pessimum initium habuere, postquam tamen constitutæ sunt, sint dirigendæ ad culturam pacis. Item inde patet, quo fundamento maiestas immediate a Deo dici possit, & quæ sunt alia. Structuram huius reipublicæ depingere cepit *B. HERTIVS*, ast morte præuentus eam exædificare haud potuit.

*) Sic ubi in quæstione de fine Reipubl. quæstio instituitur, an princeps etiam teneatur curam habere salutis æternæ subditorum, sæpe hæc confundi solent, adeo, vt illa nequidem a se inuicem satis distinxerit *ADRIANVS HOVTVYN in polit. gener.* qui & hoc quoque ad officium principis spectare credidit. Cum vero respubl. inprimis sint propter *externam pacem* introductæ, hinc potissimum eam ipsam procurare debet, quia finis insluit in officium, seu illud determinat. Quia autem simul princeps est *Christianus*, ideo qua talis utique curam simul gerere debet salutis æternæ subditorum, præsertim cum suo exemplo & autoritate sæpe plus possit, quam ministri ecclesiæ. Sed in ipsa

§. XX. (II.) Vt duo illa extrema, in quæ Monarchomagi & Machiavellicæ (u) inciderunt, euitemus. Sicuti enim hi faciunt reges tyrannos & exleges, ita illi populum regicidam & rebellem, statumque publicum euertunt.

§. XXI.

re semper manet differentia, quod illa, quæ facit, vt imperans, per vim externam possit imperare; quæ vero vt Christianus princeps, magis remediis charitatiuis absque coactione externa inculcare debeat, ne *Papocæsareia*, vel *Cæsarpapia* inde oriatur, quod communiter fieri solet, vbi hæc confunduntur.

u) Vtraque doctrina, quæ tamen huic disciplinæ inseri solet, valde insidiatur rebus publicis, eisque damnosa est. Machiavellicus non demum cum Machiavello cœpit, sed iam ante eum in praxi cognitus fuit, tyrannisque debetur, adeo ut non inepte plures MACHIAVELLVM excusauerint, quod non præcepta proprie dicta dederit, sed ea scripserit, quæ iam alii egissent. vid. CONRING. in præfat. ad Machiav. princ. Ceterum quantum hæc profana MACHIAVELLI asserta nocuerint, summam ostenditur in obseruat. Hal. 1. tom. 6. Et quid aliud fecerunt HOBBSIVS & ADRIANVS HOVTVYN, quam Machiuellicum renocarent, & colore iuris incrustarunt, vt eo splendidius incedere posset, sicuti Machiuellica HOBBSII dogmata refert GIBBERTVS COCKIVS in præfat. vindic. pro lege & imper. Et quia Monarchomachilimus in Anglia florebat, adeo aduersus eundem irritatus fuisse videtur, ut in alterum extremum, Machiavellicum scilicet, incideret. Ita enim comparatum est cum natura humani generis, ut quo grauius aliquid fugimus, & reprobamus, eo fortius etiam in alteram partem inclinare soleamus. Monarchomachi post Parisienses nuptias sua dogmata spargere cœperunt.

§. XXI. (III.) Ne, quando hæc præcepta inculcantur, statim inde concludamus, sufficere hæc posse ad solidam animæ emendationem, cum nihil præter externam tranquillitatem in republica hisce præceptis obtineatur, de cetero vero homo interne corruptus manere queat, & ita talem emendationem aliis mediis obtinere debeat.

§. XXII.

perunt. Dum enim miseri Galli arte Machiavellica in tot anxietates & misérias deducti essent, desperatio & mœror ob perpeffa & instantia mala pronam stravit viam ad Monarchomachismum, inde varia scripta edita, veluti HOTTOMANNI *Franco Gallia*, item anonymi scriptum *de iure Magistratum*, item *Antimachiavellica* Notæ imprimis sunt STEPHANI IVNII BRVTI *vindicta contra Tyrannos*, LAMBERTI DANÆI *Politica Christiana*. In hunc censum quoque referri debet impius liber G. GVILIELMI ROSSÆI *de iusta reipubl. Christiana in reges impios & hæreticos auctoritate Antuerpiæ* anno 1192. editus. Verus autor esse perhibetur GILB. GENEBRARDVS, (vid. Londorp. tom. II. act. publ. p. 267. col. 2.) & cum maxime reipubl. noceret hic liber, anno 1594. cum multis aliis decreto Senatus regii Parisiis publice a carnificibus exustus est. Vtraque secta in principia huius disciplinae grauius impingit. *Machiavellicismus* hoc ius in effectu plane tollit, vel in ludibrium vertit; *antimonarchomachismum* vinculum subditorum & obligationem eorum enervat. Ille reges facit tyrannos, hostesque reipublicæ: hic populum rebellem. Ille subditis *seruitutem intolerabilem* parat, hic *licentia populari* fenestram aperit. At contra vtrumque hac nostra disciplina pugnat, *Machiavellicistis* opponens, iura principum debere esse attemperata ad leges pacis; *Monarcho-*

§. XXII. (IV.) Tandem vt quæ Cæsaris sunt, Cæsari; Deo vero, quæ Dei sunt tribuamus. (x)

PAR-

chomachis vero ostendens, subditorum obligationem esse in parendo & patiendo, non imperando.

- x) Peccant plurimi in hoc quoque, quod (1) ex adulatione plura imperantibus tribuant, quæ iis minime competunt, & subditos adeo adstringant, vt quæ Dei sunt, omittantur. (2) Quantum Præsul Romanus in eo peccauerit, euidentis est. Sed cauendum, ne Principes nostros crassissimos Papas faciamus, contra quos nuper admodum ex professo scripsit GERARDVS NOODT *de iure religione gentium ab imperio libera*. Vnde quoque subditorum obligatio est restringenda ad limites præceptorum Dei, quia magis est parendum Deo, quam hominibus, quamuis & hic abusus ingens soleat committi, dum sub hoc prætextu sæpe obsequium principi a ministris ecclesiæ contumacibus denegatur in rebus iure diuino non determinatis, sibi que adscribit clerus, quod ei concedendum non erat, id quod exemplo commodo illustrauit Dn. THOMAS *diss. de iure Princip. euangel. circa solenn. sepult.*

